

## ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті порушено проблему важливості використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх економістів іноземної мови. Обґрунтовано важливість проведення занять з іноземної мови з урахуванням нетрадиційних елементів, таких як професійні ділові ігри, перегляд відео мовою оригіналу, створення проектів. Здійснено спробу довести, що в процесі підготовки майбутніх фахівців з економіки у вищому навчальному закладі проведення занять з іноземної мови нетрадиційної форми зумовлює розвиток творчих здібностей, винахідливості, швидкого засвоєння знань у студентів, а також сприяє ефективному формуванню їхнього саморозвитку, самопроекткування, породжує бажання до самоосвіти. Визначено, що використання нетрадиційних форм організації навчання на заняттях з іноземної мови є важливою умовою для формування професійної мобільності майбутніх економістів.

**Ключові слова:** нетрадиційні форми організації навчання, заняття з іноземної мови, майбутні економісти, формування професійної мобільності, процес навчання.

У період безперервного технологічного та інформаційного розвитку постає потреба в підготовці фахівців, здатних до постійного освоєння нових знань. Сьогодні, в процесі навчання, важливого значення набуває досягнення майбутнім спеціалістом здатності до особистісного розвитку та саморозвитку. Тому в процесі навчання у вищому навчальному закладі студенти повинні здобути ефективні знання, які вони зможуть застосувати на практиці в майбутній професійній діяльності. Стандартні, одноманітні заняття часто призводять до незацікавленого ставлення студентів, що впливає на ефективність засвоєння знань. У результаті майбутній фахівець не здобуває відповідного рівня володіння іноземною мовою, необхідного для подальшої професійної діяльності. Тож постає потреба в особистісно-орієнтованому навчанні, яке, на відміну від традиційного, спрямоване на когнітивну сферу та розвиток мислення. На таких заняттях застосовуються різні тренінги, професійні ділові ігри, рольові ігри тощо. Аналіз наукової літератури вказує на те, що проведення таких занять сприяє розвитку винахідливості та творчих здібностей, багаторазово підвищується ефективність засвоєння знань, створюються умови для розкриття особистості студента. Проте переваги проведення таких занять для навчання майбутніх економістів іноземної мови недостатньо висвітлені.

Відповідно, **метою статті** є обґрунтування переваг використання нетрадиційних форм організації навчання на заняттях з іноземної мови як важливу умову формування професійної мобільності майбутніх економістів.

Нетрадиційне – це таке заняття, на якому традиційні елементи виконуються нетрадиційними способами і, таким чином, структура цього заняття суттєво відрізняється від структури традиційного заняття.

Причиною створення та формування нетрадиційного заняття, на думку І. Підласого, стало зниження зацікавленості студентів до навчання на стандартних заняттях. Нестандартне заняття містить в собі елементи імпровізації та має нетрадиційну структуру [8, с. 576].

У своєму посібнику С. Кульневич класифікує заняття на підставі не зовсім звичайних і зовсім незвичайних методів і форм їх проведення. До них належать:

1) заняття зі зміненими способами організації: урок-лекція, лекція-парадокс, захист знань, урок-зустріч та інші;

2) заняття, які спрямовані на фантазію: урок-твір, урок винахідництва, урок-виставка, урок-сюрприз та інші;

3) заняття, на яких відбувається імітація будь-якого виду роботи: екскурсія, заочна екскурсія, прогулянка, подорож в минуле (майбутнє), урок-експедиція та інші;

4) заняття, на основі гри, змагання: урок-гра «Придумай проект», урок-«доміно», кросворд, урок у формі гри «Лото», урок-ділова гра, урок типу КВК, урок: «Що? Де? Коли?», урок-естафета, конкурс, гра, дуель, змагання, урок-вікторина та інші;

5) заняття, що передбачають трансформацію стандартних способів організації: експрес-опитування, урок-залік, захист оцінки, урок-консультація, телеурок без телебачення, підсумкова співбесіда та інші.

Науковець виділяє три періоди заняття: підготовчий, власне урок і його аналіз. На підготовчому періоді нестандартного заняття активну участь беруть і викладачі, і студенти, на відміну від підготовки до традиційного де діяльність проявляє лише викладач. Власне урок поділяється на три етапи. На першому етапі зумовлюється формування і розвиток мотиваційної сфери учнів. Другий етап передбачає повідомлення нового матеріалу, формування знань студентів в різних «нестандартних» формах організації їх розумової активності. Третій етап присвячений формуванню умінь і навичок. Відповідно, на третьому періоді проводиться аналіз засвоєних знань студентами та викладачем [5, с. 175].

На думку О. Ваніної, нестандартні заняття є найкращим способом формування соціокультурної компетенції, оскільки саме на них у студентів з'являється можливість поглиблено вивчити культуру, національні

особливості, особливості мови країн, що вивчається. І не тільки вивчити, але ще і збільшити інтерес до самої мови. Нестандартні форми заняття є ефективними для підвищення результативності освітнього процесу шляхом активізації діяльності студентів на заняттях; дають можливість не тільки збільшити цікавість до предмета, який вивчається, а також і розвивати творчу самостійність студентів, навчати працювати з різними, незвичайними джерелами знань. Для студентів заняття нестандартної форми є переходом в інший психологічний стан, інший стиль спілкування, який зумовлює позитивні емоції, відчуття обов'язків і відповідальності [2].

Нам близькою є думка О. Орловської, яка теоретичні форми навчання іноземної мови розглядає як заучування певного матеріалу. У результаті такого навчання студенти опановують мінімальний запас слів та здобувають вміння відтворювати певні фрази, відпрацьовані тексти, вивчені діалоги. Науковець відзначає, що ефективність методу проведення заняття, на якому відбувається стимулювання активної розумової діяльності студентів і спонукання висловлювати свої думки англійською мовою, зумовлює її ефективніше вивчення. Такий комунікативний напрямок навчання потребує змін у навчальному процесі та реалізуватися у випадку використання нетрадиційних методів комунікативного спілкування на заняттях з іноземної мови [6].

Перевагою нетрадиційного заняття є залучення всіх учасників групи до навчання, що поєднує зорові, слухові та візуальні елементи сприйняття іноземної мови. У таких умовах в невимушених обставинах забезпечується ділова робоча атмосфера; здійснюється контроль знань та оцінювання вмінь студентів, а також зникає психологічний бар'єр, який присутній на традиційних заняттях, у зв'язку зі страхом студентів зробити помилку. Нетрадиційні заняття варто проводити після вивчення нової теми та засвоєння відповідного матеріалу.

На сучасному етапі розвитку освітнього процесу нетрадиційні форми занять з іноземної мови набувають дедалі більшої актуальності та використовуються все частіше для навчання студентів. Традиційне заняття фактично є формою передачі знань викладача студентам, яка зазвичай являється нудною і не цікавою. Таким чином зумовлюється не ефективне сприйняття та запам'ятовування нового матеріалу. Тому варто врахувати нові, більш сучасні, активні методи для організації заняття з іноземної мови, спрямовані на пізнання та дослідження, з урахуванням міждисциплінарних зв'язків. На нестандартних заняттях краще і простіше сприймається іншомовний матеріал, у зв'язку із зацікавленістю студентів. Таким чином, відбувається оптимально швидке та результативне вивчення іноземної мови в процесі підготовки майбутніх фахівців.

Часто для навчання іноземної мови використовують метод читання та перекладу іншомовних текстів, літературних творів. При такій підготовці відбувається тренування розуму, вивчення та запам'ятовування певних слів та виразів, майбутній фахівець засвоює перекладацькі здібності. Проте такі знання є не достатніми при потребі спілкування із закордонними партнерами, що передбачає професійна діяльність економіста. Тож для результативного використання набутих знань з іноземної мови на практиці варто враховувати формування комунікативних навичок студентів, використання інноваційних технологій, нетрадиційних форм організації навчання на заняттях з іноземної мови.

Інноваційні методи активно витісняють прямий, класичний, граматико-перекладний спосіб вивчення іноземної мови. Сьогодні існує велика кількість різноманітних, абсолютно нових методик навчання іноземної мови. Відповідно, зростає кількість авторів, які, не погоджуючись із класичними прийомами, пропонують свої шляхи та способи для вивчення іноземних мов.

Наприклад, О. Драгункін використовує досить незвичайну форму навчання іноземної мови. Змістом цієї методики є класична система вивчення правил читання англійських слів, де використання міжнародного фонетичного алфавіту замінюється транскрипцією рідною мовою особи яка вивчає [3]. Таким чином, полегшується засвоєння матеріалу, збільшення словникового запасу, після чого відбувається удосконалення граматики. Проте недоліком даної методики є те, що недостатня увага приділяється правильності вимови слів.

За матричною методикою М. Замяткіна передбачається прослуховування тексту англійською мовою багато разів. Після цього прослуханий матеріал потрібно багаторазово промовляти вголос. Таким чином, певний матеріал запам'ятовується шляхом постійного руху губ, язика, м'язів обличчя і горла, оскільки повністю відкидається увага рідної мови. Дана методика не зумовлює використання пам'яті для вивчення англійської мови. Увага акцентується на тренуванні органів, які відповідають за мову, що сприяє точній вимові почутої інформації [4].

Нам близькою є методика Д. Петрова, яка передбачає «генератор фраз», завдяки якому будується правильне речення і прослуховується вимова. Уся увага приділяється мовному середовищу через перегляд відеофільмів. Знижується напруження при вивченні іноземної мови, оскільки засвоюється матеріал у невеликій кількості, проте регулярно, шляхом повторення простих, наочних схем зі словами. Не потрібно витрачати багато часу, адже короткотривалі повторення набагато ефективніші. За короткий термін вивчаються фрази та цілі речення [7]. Проте, застосовуючи такий метод, варто врахувати ще й вивчення граматичних правил.

На нашу думку, на заняттях з англійської мови важливо застосовувати візуальні та слухові компоненти сприйняття певного матеріалу комплексно. Для цього ефективним є перегляд фільмів, серіалів англійською мовою з подвійними субтитрами. Враховуючи те, що предметом нашого дослідження є майбутні фахівці з економіки, то варто врахувати специфіку їхньої професійної діяльності. Тож, окрім цього, потрібно організувати

перегляд різних телепередач, інтерв'ю на економічну тематику мовою оригіналу, що, через емоційний вплив, сприятиме ефективнішому запам'ятовуванню слів і фраз іноземною мовою. Таке заняття зумовлює зацікавлення студентів, оскільки під час перегляду виникає атмосфера невимушеної спільної пізнавальної діяльності. Таким чином відбувається швидке засвоєння знань, оскільки студенти одночасночують мову і вивчають написання та переклад окремих слів і фраз. Проте варто врахувати ієрархію процесу такого навчання іноземної мови: спершу потрібно переглядати короткі ролики з виразною чіткою вимовою, поступово ускладнюючи їх. Чим більше епізодів переглядається, тим ефективніше розвиваються артикуляційні навички.

Проведення декількох нетрадиційних занять на рік, як зазначає Е. Базаркіна, при дотриманні розмаїття жанрів, чіткої продуманості структури, натхнення на ту чи іншу ідею, спільну підготовку, стане безсумнівною запорукою успіху засвоєння знань [1, с. 119].

Для вибору форми навчання іноземної мови спершу варто визначити мету, відповідно до якої обирається спосіб вивчення. Оскільки наше дослідження спрямоване на навчання майбутніх економістів іноземної мови, варто врахувати особливості їхньої професійної діяльності. Тож доцільним буде використання економічної тематики при проведенні заняття нетрадиційної форми.

Досліджуючи проектну методику, О. Теслина відзначає, що при її здійсненні проявляється кооперативний характер виконання завдань. Під час праці над проектом, відбувається творча діяльність, орієнтована на особистість. Таким чином розвивається активне самостійне мислення, що забезпечує швидке запам'ятовування, набуття навичок відтворення знань та вміння застосовувати їх на практиці [9, с. 41–46].

Під час підготовки майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови варто враховувати економічну специфіку. Для проведення такого заняття, звісно, потрібно попередньо підготувати студентів. Студенти повинні одержати відповідний матеріал, відомості про всі особливості створення проекту, час та можливість для його створення. Після чого потрібно ознайомити їх із варіантами назв проектів. Наприклад, вивчаючи тему "Successful business" («Успішний бізнес») студенти, розділяються на групи, шукають та досліджують інформацію про створення власного бізнесу. Далі обирають вид бізнесу, який вважають найприбутковішим і методи його створення. Далі відбувається сама робота над проектами. Чи не найважливішим етапом цього процесу є презентація власного проекту іноземною мовою, оскільки студенти удосконалюють свої знання як з іноземної мови, так і з економічних дисциплін, вивчають нову економічну термінологію іноземною мовою та закріплюють уже набуті знання. Робота над проектом вимагає високого рівня самостійності у пошуковій діяльності, узгодження думок та рішень зі своїми колегами, дослідницької, виконавчої та комунікативної взаємодії, що є важливою умовою для досягнення успіху в майбутній професійній діяльності.

Безперечно, нетрадиційні форми є ефективними в процесі організації навчання. Проте, на нашу думку, не варто повністю ухилитися від традиційних занять. Тож для різноманіття при проведенні стандартного заняття варто залучити нетрадиційні елементи. До прикладу, під час заняття з іноземної мови для майбутніх економістів при вивченні нової термінології з певної теми можна додати завдання, яке спрямоване на розвиток мислення студентів та кращого засвоєння нових термінів. Зміст такого заняття полягає в наступному: викладач пише на дошці три-чотири, не пов'язаних за змістом слова (одним з яких є економічний термін), а студенти за визначений час повинні скласти речення із цими словами. Така вправа дозволяє оцінити лексичні та граматичні знання студентів, а також сприяє розвитку їхніх розумових здібностей.

**Висновок.** Тож використання нетрадиційних форм організації навчання являється досить ефективним, оскільки акцент переноситься з виконання звичайних систематичних вправ на активну розумову діяльність студентів на заняттях з іноземної мови, що є неодмінною умовою для формування їхньої професійної мобільності в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

#### Використана література:

1. Базаркіна Е. Л., Гордеева В. В. Нестандартные уроки / Е.Л. Базаркіна // Учитель. – Волгоград. – 2007. – 119 с.
2. Ванина О. О. Нестандартный урок-как одна из основ формирования социокультурной компетенции / О. О. Ванина. – Москва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ds04.infourok.ru/uploads/doc/0e48/0007c2ef-8dd111f4.docx>.
3. Драгункин А. Малый прыжок в английский язык за 115 минут / А. Драгункин // Умная планета. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-reading.club/book.php?book=1023439>.
4. Замяткин Н. Ф. Вас невозможно научить иностранному языку/Аудиокнига, самоучитель английского / Н. Ф. Замяткин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [zamyatkin.com/book](http://zamyatkin.com/book).
5. Кульневич С. В. Не совсем обычный урок : практическое пособие для учителей и классных руководителей, студентов средних и высших педагогических заведений, слушателей ИПК / С. В. Кульневич, Т. П. Лакоценина. – Воронеж : ЧП Лакоценин С. С., 2006. – 175 с.
6. Орловська О. В. Нетрадиційні методи комунікативно-орієнтованого навчання студентів-філологів англійської мови у вищому навчальному закладі / О. В. Орловська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – 5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: [www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis\\_64.exe?...PDF/...pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...PDF/...pdf).
7. Петров Д., Борейко В. Магия слова. / Д. Петров. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.twirpx.com>.
8. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник для студентов пед. вузов : в 2-х кн / И. П. Подласый. – Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
9. Теслина О. В. Проектные формы работы на уроках английского языка / О. В. Теслина // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 3. – С. 41–46.

## References:

1. Bazarkina E. L., Hordeeva V. V. Nestandartnye uroki // Uchytel. – Volhograd. – 2007. – 119 s.
2. Vanyina O. O. Nestandartnyi urok – kak odna iz osnov formirovaniya sotsiokulturnoi kompetentsii [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ds04.infourok.ru/uploads/doc/0e48/0007c2ef-8dd111f4.docx>.
3. Drahunkin A. Malyi pryzhok v anhliyskiy yazyk za 115 minut // Umnaia planeta. – 2010. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1023439>.
4. Zamyatkin N. F. Vas nevozmozhno nauchyt ynostrannomu yazyku / Audyoknyha, samouchitel anhliyskoho. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: [zamyatkin.com/book](http://zamyatkin.com/book).
5. Kulnevych S. V. Ne sovsem obychniy urok: prakticheskoe posobie dlya uchitelei i klassnykh rukovoditelei, studentov srednikh i vysshnykh pedahohicheskyykh zavedeniy, slushatelei IPK / S. V. Kulnevych, T. P. Lakotsenina. – Voronezh : ChP Lakotsenin S. S., 2006. – 175 s.
6. Orlovska O. V. Netradytsiyni metody komunikatyvno-orientovanoho navchannya studentiv-filolohiv anhliyskoyi movy u vyshchomu navchalnomu zakladi / Visnyk Natsionalnoyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. – 2012. – № 5. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: [www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis\\_64.exe?..PDF/...pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.exe?..PDF/...pdf).
7. Petrov D., Boreiko V. Mahiya slova. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.twirpx.com>.
8. Podlasyi Y. P. Pedahohyka. Novyi kurs: uchebnyk dlya studentov ped. vuzov. / Y. P. Podlasyi. – Moscow : Humanyt. yzd. tsentr VLADOS, 1999. – Kn. 1 : Obshchie osnovy. Protsess obucheniya. – 576 s.
9. Teslyna O.V. Proektnye formy raboty na urokakh anhliyskoho yazyka / O. V. Teslina // Inostrannye yazyki v shkole. – 2002. – № 3. – S. 41–46.

***Черная И. И. Использование нетрадиционных форм организации обучения на занятиях по иностранному языку как важное условие формирования профессиональной мобильности будущих экономистов***

*В статье затронута проблема важности использования нетрадиционных форм организации обучения будущих экономистов иностранному языку. Обоснована важность проведения занятий по иностранному языку с учетом нетрадиционных элементов, таких как профессиональные деловые игры, просмотр видео на языке оригинала, создание проектов. Предпринята попытка доказать, что в процессе подготовки будущих специалистов по экономике в высшем учебном заведении проведение занятий по иностранному языку нетрадиционной формы обуславливает развитие творческих способностей, изобретательности, быстрого усвоения знаний у студентов, а также способствует эффективному формированию их саморазвития, самопроектирования, порождает стремление к самообразованию. Определено, что использование нетрадиционных форм организации обучения на занятиях по иностранному языку является важным условием для формирования профессиональной мобильности будущих экономистов.*

***Ключевые слова:*** нетрадиционные формы организации обучения, занятия по иностранному языку, будущие экономисты, формирование профессиональной мобильности, процесс обучения.

Chorna I. I. The use of non-traditional forms of organization of training in foreign language classes as an important condition for the formation of professional mobility of future economists

The article raises the problem of the importance of using non-traditional forms of training for future economists of a foreign language. The importance of conducting classes in a foreign language based on non-traditional elements, such as professional business games, video in the original language, project creation, is substantiated. An attempt has been made to prove that, in the process of preparing future specialists in economics in higher educational institutions, conducting classes in a foreign language of an unconventional form determines the development of creative abilities, ingenuity, rapid assimilation of knowledge among students, and also promotes the effective formation of their self-development, self-design, creates a desire for self-education. It is determined that the use of non-traditional forms of organization of training in foreign language classes is an important condition for the formation of professional mobility of future economists.

Key words: non-traditional forms of organization of training, classes in a foreign language, future economists, formation of professional mobility, learning process.